

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології

Світлана КОНДРАТЮК

28 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЗА КОРДОНОМ

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань 23 Соціальна робота
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Соціальна робота
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННПП

28 серпня 2024 р.

Голова _____

Юлія БОНДАРЕНКО, доктор
педагогічних наук, професор

СУМИ 2024

Розробники:

ЛУЦЕНКО ОЛЕНА АНАТОЛІВНА, кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи менеджменту соціокультурної діяльності

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи
і менеджменту соціокультурної діяльності

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри
канд. пед. наук, доцент

Анжела ПОЛЯНИЧКО

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		ДФН	ЗФН
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>23 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
	Спеціальність (професійне спрямування): <u>231 «Соціальна робота»</u>	Рік підготовки:	
2-й		2-й	
Загальна кількість годин – 180	Освітній ступінь: бакалавр	Семестр	
		III-й	III-й
		Лекції	
		30 год.	2 год
		Практичні, семінарські	
		38 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	
		Консультації	
		2 год.	2 год.
Самостійна робота			
110 год.	164 год.		
Вид контролю: екзамен			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Вивчення курсу «Соціальна робота за кордоном» - важливий компонент розвитку сучасних тенденцій соціальної роботи в Україні. Це витікає з потреб вдосконалення рівня обміну науковим і практичним досвідом організації соціальної роботи, адаптації теоретичного і практичного зарубіжного досвіду в простір соціальної діяльності в Україні.

Мета курсу: вивчити основні принципи, зміст і технології соціальної роботи з різними групами клієнтів за кордоном.

Курс знайомить студентів з сучасними тенденціями розвитку соціальної роботи, концептуально-організаційними моделями соціальної роботи за кордоном, із специфікою соціальної та соціально-педагогічної роботи з окремими категоріями клієнтів.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Базою вивчення даної навчальної дисципліни виступає оволодіння студентами відповідним обсягом знань і умінь в результаті опанування ними такими фаховими дисциплінами, як «Вступ до спеціальності», «Технології соціальної роботи»,

1. Результати навчання за дисципліною		
навчання	ПРЗ 2	Знання і розуміння на базовому рівні сутності основних засад соціальної зарубіжної політики, що регламентує діяльність інститутів соціальної і державної сфери за кордоном і визначає технології роботи соціального педагога в зарубіжних країнах
	5	Знання і розуміння на базовому рівні сутності актуальних проблем і тенденцій розвитку сучасної соціально-педагогічної роботи за кордоном.
	ПРЗ 8	Знання і розуміння на базовому рівні сутності гендерної політики у діяльності соціального працівника за кордоном як основи гендерно-чутливої соціальної роботи

Уміння	ПРУ 4.	Уміння аргументовано і логічно застосовувати теоретичні знання з зарубіжного досвіду для аналізу конкретних прикладів роботи з соціального захисту населення
	ПРУ 5.	Уміння розкривати практичні аспекти участі соціального працівника в розробці й реалізації соціальної діяльності за кордоном. Уміння здійснювати порівняльний аналіз і оцінювати різні моделі і технології роботи соціального педагога за кордоном.
	ПРУ 6.	Уміння здійснювати гендерне соціальне прогнозування, соціальне проектування і гендерну експертизу
	ПРУ 7	Уміння самостійно знаходити і опрацьовувати матеріали про соціальну роботу за кордоном
	ПРУ 8	
Комунікація	ПРК 1	Формувати й обґрунтовувати власну думку щодо проблем соціального захисту жіноцтва за кордоном, що з зарубіжного досвіду можна використовувати в соціальній роботі в Україні.
	ПРК 2.	Надавати об'єктивну характеристику соціальним проблемам та пропонувати шляхи їх вирішення на рівні органів законодавчої і виконавчої влади.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	відповідь повна, аргументована, з прикладами, є нестандартні підходи й оригінальні матеріали, студент/-ка виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь;
В	відповідь повна, аргументована, студент/-ка виявляє знання основної та додаткової літератури;

С	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, відповідь аргументована
Д	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, але відповідь недостатньо аргументована;
Е	відповідь неповна, неаргументована, багато неточностей;
F	відповідь неправильна;
FX	немає відповіді

Розподіл балів

Поточний контроль											Разом	Підсумковий контр.	Загальна сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	55	25	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			
Контроль самостійної роботи											20		
-	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

1 - 34	Г	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
--------	----------	---

5. Засоби діагностики результатів навчання

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі **методи контролю**:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; екзамен.
- методи письмового контролю: тестові завдання, розв'язання задач і вирішення проблемних ситуацій репродуктивного, конструктивного і творчого рівнів;
- методи практичного контролю: виконання самостійних завдань;
- методи самоконтролю: самоаналіз, самооцінка.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Тема 1.1. Соціальна робота як предмет вивчення

Соціальна робота в Україні протягом останніх десятиріч почала формуватися у трьох основних значеннях: як професійна діяльність, як галузь наукових знань (наука) та як навчальна дисципліна.

Протягом заняття слід засвоїти зміст основних категорій соціальної роботи, зробити аналіз її предметної сфери, зокрема проблему теоретичних й методологічних спів відносин соціальної роботи з соціальною педагогікою, Обов'язковим компонентом соціальної роботи як системи є зміст, визначте алгоритм дій соціального працівника. Розгляньте інші структурні компоненти соціальної роботи її місце в системі соціальних знань, суб'єкти і об'єкти роботи, основні засоби, Ефективність – складний феномен. Вона складається з мети, результату, витрат та умов діяльності. Розгляньте критерії ефективності соціальної роботи. визначте, її формулу, витрати і умови.

Тема 1.2. Теоретико-методичні засади вивчення зарубіжного досвіду соціальної роботи

Зміст лекційного заняття розкриває моделі та принципи побудови системи соціального захисту в країнах Заходу. Схарактеризована роль “держави загального добробуту” (“соціальної держави”). у вирішенні проблем соціального захисту населення.

Розглянуто нові підходи до системи соціального забезпечення в розвинутих країнах. Притому мета заняття: вивчити методичні аспекти зарубіжного досвіду соціальної роботи, засвоїти основні моделі та принципи побудови системи соціального захисту в країнах Заходу (за Еспін_Андерсоном), основні моделі соціальної політики за рубежом та їх вплив на соціальну та соціально-педагогічну роботу, розглянути нові підходи до системи соціального забезпечення в розвинутих країнах світу. Визначено головні ознаки соціальної поляризації суспільства в сучасному світі.

Тема 1.3. Обґрунтування практики соціально-педагогічної роботи в основних теоретичних моделях та методах.

Поняття «метод» увійшло практики соціальної роботи (після II світової війни). Класичні методи соціальної роботи (індивідуальна, групова і обцинна робота). Основні етапи роботи в основі медичної моделі: збір фактів, соціальний діагноз, соціальна терапія. Згідно “індивідуального методу соціальної роботи” допомога починає розглядатись як комбінація заходів, спрямованих на зміну індивіда і соціального середовища. Заходи щодо їх здійснення М. Річмонд розділила на два взаємодоповнюючі методи.

Зародження *діагностичної школи* пов'язано теорією З.Фрейда. Викладіть основний зміст поглядів прихильників діагностичної школи. Зазначте, що в межах саме функціональної школи до клієнта застосовується поняття “самовизначення”, запозичене із вчення американського філософа, психолога і педагога Джона Дьюї.

Моделі теоретичного обґрунтування практики соціальної роботи можна звести до трьох груп теорій. Перехід до питання вимагає уваги до соціології та соціологічних концепцій, з яких великою мірою утворились сучасні теорії соціальної роботи. Роль Р.Берталанфі та загальної теорії соціальних систем в теорії систем і системних ідеях соціальної роботи. Теорії, що об'єднують психолого-орієнтовані моделі соціальної роботи, концепції, які входять до блоку соціолого-орієнтованих теорій соціальної роботи. Особливості комплексно-орієнтованих теорій практики.

РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Тема 2.1. (4).Американська модель соціального захисту населення

Вивчивши особливості розвитку соціальної та соціально-педагогічної роботи в країнах Європи і Північної Америки (США та Канада), встановлено, що в основі західної моделі допомоги (К. Поппер та ін..) покладені ідеї

альтруїзму, які знаходять свій розвиток в логіці ідей індивідуалізму (почуття думки і бажання окремої людини виступають як вища самоцінність). Звідси специфіка рефлексії допомоги, коли клієнтом виступає як індивід і окрема група, яким віддається перевага, так і співтовариство і община, які розглядаються в логіці суб'єктності.

В лекційному матеріалі на підставі порівняльного аналізу західної і вітчизняної теоретичної парадигми соціальної роботи розглянуто системи соціального забезпечення в розвинутих країнах світу, представлено ззарубіжний досвід соціального захисту.

Вітчизняна модель допомоги розвивалась протягом декількох сторіч в тісному контакті з західною моделлю допомоги. Екстраполяція ідей, державних законів, включенність вітчизняної науки і демократичної громадськості в процеси західної цивілізації своєрідним чином відбилась на процесах допомоги. Західна і вітчизняна теоретичні парадигми соціальної роботи: схожість і відмінність.

Тема 5. Європейська модель соціального захисту населення.

Тема 5.1. Зарубіжний досвід соціальної роботи в країнах Центральної Європи 2.2.1

Англія відома доволі значним досвідом соціальної роботи, що складався історично. Історія та особливості становлення соціальної роботи в країні. Соціальна робота в Великобританії як приклад залишкової моделі. Рівні соціальної роботи: державний, регіональний, місцевий. Верстви населення, на які переважно була орієнтована соціальна робота англійськими урядами, починаючи з 1945 року (бідні і маргінальні).

Зміст лекційного заняття розкриває особливості змісту соціальної роботи в Німеччині як приклад корпоративістської моделі. Особливості соціальної педагогіки в Німеччині та зародження соціальної роботи. Заснування Германського благодійного союзу піклування про бідних (1880 р.). Робота в Німеччині будується за принципом *субсидарності за корпоративістською моделлю*, де віддається перевага надпотужним добровольчим організаціям на противагу державним службам. Мережа державних установ з соціальної роботи: сутність та основні характеристики. У ФРН з дипломом з соціальної роботи частіше знаходять робоче місце в благодійних установах. Шість головних компонентів добровольчого сектору в Німеччині: організація соціального захисту у рамках католицької, іудаїстської та протестантської церков, Червоний хрест, Асоціація робітничого руху і Незалежна асоціація. Соціально-педагогічна робота в неурядових організаціях. Зміст і структура

соціальної підтримки молоді.

Тема 5.2. Зарубіжний досвід соціальної роботи в країнах Центральної Європи 2.2.2.

Основи праці по соціальному добробуту як професії були закладені в Швеції в 1851 р., в 1866 році в Стокгольмі утворюється організація «відкритої багочинності» - Громадський Союз заступництва. Особливості змісту соціальної роботи в Швеції. Головним елементом шведської системи соціального захисту (соціальне страхування) є три типи страхування. (пособія працездатним громадянам; освіта), яким видом страхування в Швеції, передбачається обов'язкове медичне страхування (система страхування в зв'язку з хворобою і страхування батьків),

Особливтсі соціальної роботи в і Норвегії. *Соціальна служба* також може бути регламентована законом або деякими актами як всезагальний обов'язок в даному суспільстві і, як наслідок цього, *об'єднана в бюджетну систем.* одинакам (системи медичного страхування). Більша частина *регіональних*, обласних рад в Норвегії несе відповідальність за інститути охорони здоров'я, які включають: госпіталі; ясла; установи для розумово-відсталих та психічно хворих).

Тема 6. Система підготовки фахівців соціальної сфери в різних країнах світу 2.3

Шведське товариство дьяконів почало підготовку дьяконів – жінок. Це - перший курс такого роду в Швеції і взагалі в Скандинавії.. В програмах навчання використовувались навички соціальної роботи, що застосовувались в ранніх християнських громадах. В 1977 р. всі школи соціальної роботи в Швеції і інші незалежні школи, які мають статус вузів, були реорганізовані в єдину університетську систему на чолі з Національною радою університетів і коледжів.

Найбільша кількість навчальних закладів з соціальної роботи у світі була відкрита в 60-ті рр. ХХ ст. Відомо, що майже у всіх країнах світу активну участь у розвитку системи підготовки соціальних працівників приймала церква.

«Концепція виховного середовища», що використовується соціальними педагогами Франції. Педагогічна анімація як вид позаурочної роботи. Професії соціальної сфери: а) викладачі соціальної роботи, дошкільні соціальні педагоги, персонал дитячих садків, спеціальні експерти в галузі освіти, медико-психологічні працівники, посадові особи, які здійснюють нагляд за умовно

засудженими; б) помічники соціальних служб, радники сім'ї, соціальні аніматори, домробітниця. Державні, напівприватні, приватні сектори соціальної роботи у Франції. Проаналізувати поле та сфери діяльності французьких аніматорів. Опишіть досвід використання педагогічної анімації французів в Україні. Доцільність використання даний досвід в межах території України..

III, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОКРЕМИМИ КАТЕГОРІЯМИ КЛІЄНТІВ

Тема 7. Специфіка зарубіжного досвіду роботи з дітьми 3.1.

Соціальна допомога дітям за кордоном. Система соціальної підтримки дітей. Дитячі соціальні служби. Соціально-педагогічна робота з безпритульними та дітьми, котрі втекли з дому. Соціально-педагогічна робота з дітьми-інвалідами. Робота з дітьми та їх батьками, які постраждали від насилля.

Деякі питання опіки дітей за кордоном. Особливості інституційної опіки дітей в окремих країнах Європейського Союзу,.

Тема 8. Соціальна та соціально-педагогічна робота з дітьми і підлітками девіантної поведінки в країнах Західної Європи і США. 3.2.

Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми і підлітками девіантної поведінки в країнах Західної Європи і США. Служби допомоги для неповнолітніх з поведінкою, що відхиляється, в Німеччині. Програми і технології соціальної роботи з девіантними підлітками в Голандії. Соціальна робота з неповнолітніми правопорушниками і підлітками «групи ризику» в США. риси характеризують соціальну роботу з важкими підлітками в різних країнах: 1.робота має профілактичну спрямованість; 2. робота здійснюється за місцем проживання підлітків (в спільноті); 3. робота здійснюється на основі програм, які спрямовані на певну групу підлітків; 4. робота здійснюється різними спеціалістами, що координують свою діяльність; 5. професійною базою, на яку спираються соціальні працівники, є розповсюджена мережа соціальних служб, розташована в спільноті.

Елементи закордонного досвіду по роботі з дітьми, які можуть бути впроваджені в Україні.

Тема 9. Специфіка роботи з окремими категоріями клієнтів: Іноземний досвід 3.3.

До проблеми старості спеціалісти підходять з різних точок зору: хронологічної, соціальної, біологічної, фізичної, функціональної і т.інш.

Специфіка закордонного досвіду обслуговування людей похилого віку в країнах Заходу. Поширені моделі закладів та послуг, Шведській досвід обслуговування людей похилого віку в сільській місцевості

Політика мультикультуралізму в Англії. Вклад представників етнічних меншин в сучасне життя Великобританії Міграційна політика Німеччини. Зі вступом в дію закону число існуючих дозволів на перебування скорочено до двох: тимчасовий дозвіл на перебування та безстроковий вид на перебування. особливості соціальної політики по відношенню до іноземців,

Сутність проституції як неприродного травматичного досвіду і міжнародного явища.. Фактори проституції, які виокремлюють фахівці. Приклади легалізованої європейської проституції, які наслідки легалізації цього явища. Досвід США у соціальній роботі із проститутками. Базові правові принципи шведської моделі боротьби з проституцією. Особливості організації соціальної роботи по протидії явищу проституції в Швеції.

Основні позитивні наслідки скандинавського підходу з погляду безпеки проституційованих осіб. Які можливості для проведення державами політики боротьби з проституцією дає Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами.

Тема 10. Особливості технологій в досвіді роботи з сім'ями, які мають дітей 3.4.

Система соціальної захищеності за кордоном. Ставлення до дітей у різних країнах світу. Вирішення проблеми сирітства засобами соціальної політики. Молодіжна політика як умова соціально-правового захисту та піклування про дітей та молодь за кордоном. Пріоритетні форми опіки: усиновлення, опіка в сім'ях родичів, прийомна сім'я, інтернатні заклади. Соціальна робота з сім'ями. Види послуг (матеріальна допомога, соціальний захист, соціальна терапія, денний догляд, ведення домашнього господарства). Програми відвідування на дому, курси навчання батьків, інформаційні бюлетені, телесеріали, консультації та анонімні центри для батьків як основні засоби підготовки батьків до виконання батьківських обов'язків. Особливості послуг по наданню допомоги родині в вихованні та догляду за дітьми.

Особливості іноземного досвіду роботи з дітьми, сім'єю, зокрема з сім'ями, які мають дітей (контактна модель роботи з сім'єю в Швеції, мостова родина як форма облаштування дітей в Великобританії). Аналіз елементів закордонного досвіду по роботі з сім'ями, які можуть бути впроваджені в Україні.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі					
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.		Самост.р.	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р.
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ												
Тема 1. Соціальна робота як предмет вивчення	14	2	2			10	9	1				8
Тема 2. Теоретико-методичні засади вивчення зарубіжного досвіду соціальної роботи	16		2			10	9,5	1	0,5			8
Тема 3. Обґрунтування практики соціальної та соціально-педагогічної роботи в основних теоретичних моделях та методах	0,5		6		0,5							
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ												
Тема 4. Американська модель соціального захисту населення.	18	4	4			10	9,5	1	0,5			8
Тема 5. Європейська модель соціального захисту населення.	20	4	6		5	10	9,5	1	0,5			8
Тема 6. Система підготовки фахівців соціальної сфери в різних країнах світу	14,5		2		0,5	10						

РОЗДІЛ III. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОКРЕМИМИ КАТЕГОРІЯМИ КЛІЄНТІВ												
Тема 7. Специфіка зарубіжного досвіду роботи з дітьми	14	2	2			10	8					8
Тема 8. Соціальна та соціально-педагогічна робота з дітьми і підлітками девіантної поведінки в країнах Західної Європи і США	14	2	2			10	10	1	1			8
Тема 9. Специфіка роботи з окремими категоріями клієнтів: Іноземний досвід	16	2	4			10						
Тема 10. Особливості технологій в досвіді роботи з сім'ями, які мають дітей	6,5		4		0,5	10	8					8
Тема 11. Досвід роботи з сім'єю і батьками в країнах Заходу	16	2	4			10	8,5		0,5			8
ІНДЗ (за наявності)												
Усього годин	180	30	38			110	90	6	4			180

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Соціальна робота як предмет вивчення	2	-
2	Теоретико-методичні засади вивчення зарубіжного досвіду соціальної роботи	2	-
3	Обґрунтування практики соціальної та соціально-педагогічної роботи в основних теоретичних моделях та методах	6	0,5
4	Американська модель соціального захисту населення	4	0,5

5	Європейська модель соціального захисту населення	6	0,5
6	Система підготовки фахівців соціальної сфери в різних країнах світу	2	
7	Специфіка зарубіжного досвіду роботи з дітьми	2	-
8	Соціальна та соціально-педагогічна робота з дітьми і підлітками девіантної поведінки в країнах Західної Європи і США	2	1
9	Специфіка роботи з окремими категоріями клієнтів: Іноземний досвід	4	-
10	Особливості зарубіжного досвіду соціальної роботи з сім'ями, які мають дітей	4	-
11	Досвід роботи з сім'єю і батьками в країнах Заходу	4	0,5
Всього:		38	4

Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття структурою курсу не передбачені

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. *Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика* : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.] ; за ред. Н. М. Коляди ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 234 с.
2. *Вступ до соціальної роботи* : навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. К. : Академвидав, 2005. 304 с.;
3. *Введення у соціальну роботу* : навч. посібн. К. : Фенікс, 2001. 288 с.;
4. *Главник О.* Професія соціальний працівник / заг. ред. К. Шендеровський, І. Ткач. К. : Главник, 2006. 112 с.;
5. *Головатий М.Ф.* Соціальна політика і соціальна робота : термінолог.-понятійн. слов. К. : МАУП, 2005. 560 с.;
6. *Головатий М.Ф.* Трансформація нової соціальної політики в сучасній Україні: концептуальні засади *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2002. № 1. С. 20-24;
7. *Євтух М.Б. Носко М.О. Грищенко С.В.* Соціальна робота в зарубіжних країнах Навчальний посібник Київ 2016 // <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6786/1/pdf>
8. *Капська А.Й., Завацька Л.М., Грищенко С.В.* ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ в зарубіжних країнах Навчальний посібник. Київ 2011 // https://library.udpu.edu.ua/library_files/439611.pdf

9. *Лукашевич М.П.*, Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. К. : МАУП, 2002. 136 с;
10. *Лукашевич М.П.*, Семігіна Т.В. Соціальна робота (Теорія і практика) : підручник. К. : Каравела, 2009. 368 с.;
11. *Мурашкевич О.А.* Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах навчально-методичний посібник. Держ закл. «Луган.нац. ун – т імені Т.Г.Шеаченка». Луганськ: вид-во ДЗ «ЛНУ імені Т.Г.Шеаченка», 2013. 202с.
12. *Палагнюк Ю. В.* Соціальна робота в зарубіжних країнах Методичні рекомендації Випуск 244 Миколаїв 2016 URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/Palagnyuk.-2016.-Sotsialna-robota-v-zarubizhnih-krayinah.pdf>
13. *Попович Г.М.* Соціальна робота в Україні і за кордоном : навч.-метод. посібник. Ужгород : Гражда, 2000. 134 с.;
14. *Семігіна Т.* Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/342003632_Sucasna_socialna_robota/links/5eddf6ae299b1d20bd86768/Sucasna-socialna-robota.pdf (Дата звернення: 03.10.2024)
15. *Семігіна, Тетяна.* Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с. https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/349287443_Miznarodna-socialna-robota-prioriteti-ta-standarti.pdf
16. *Соціальна робота: від теорії до практики:* колективна монографія. Частина 1. / авт. кол.: І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, Н. М. Коляда та ін. – Умань : ФОП Жовтий, 2017. – 204 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12877/1/202016.pdf>
17. *Технології* соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. О. Полянничко, А. В. Кирилюк. Суми : ФОП Цьома, 2020. 330 с.
18. *Енциклопедія* для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І.Д. Звереві. 2-ге видання. Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.;

Додаткові:

1. Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні і за кордоном: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 5-6 травня 2003 року. Ужгород / За заг. ред. І. В. Козубовської, І.І. Миновича. Ужгород: Мистецька лінія, 2003. 361 с.
2. Глазко Н. Д.. Зарубіжний досвід забезпечення соціальної сфери Ефективна економіка № 5, 2014. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3059>
3. Пейн Малколм. Сучасна теорія соціальної роботи. К., 2000. 456 с.;
4. Поліщук В. А. Професійна підготовка фахівців для соціальної сфери: зарубіжний досвід. Посібник. Тернопіль, 2002. 222с.
5. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз. Монографія / Під заг. ред. Н. Г. Никало, В. О. Кудіна. Черкаси: Вибір, 2002. 322 с.

6. Романовська О. О. Особливості дитячої опіки у Великобританії. Монографія / За заг. ред. І. М. Ковчиної. ІС: Логос, 2002. 153 с.
7. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / І.Д. Зверєва, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко та ін.; за заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. К.: Науковий Світ, 2003. 233 с.;
8. Статева соціалізація та підготовка учнівської молоді до сімейного життя у педагогіці та шкільній практиці зарубіжних країн : монографія / [за ред. члена-кореспондента АПН України, проф. В. Кравця]. Тернопіль : ТзОВ «Видавництво Астон», 2009. 187 с.
9. Тюптя Л. Т. Соціальна робота: методика викладання : навч.-метод. посіб. / Л. Т. Тюптя, І. Б. Іванова. К. : Університет «Україна», 2011. 340 с.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)